

Πέτρος Παπαπολυβίου

In Memoriam

Κώστας Π. Κύρρης - Βίας Λειβαδά

ΣΧΟΛΙΟ ΤΩΝ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

*Μπορεί τα πράγματα να καταστρέφονται
αλλά οι νεκροί είναι πάντα παρόντες*

Καρλ Γιάσπερ

Ο Κώστας Κύρρης και ο Βίας Λειβαδάς δεν υπήρξαν απλά άξιοι συνεργάτες του περιοδικού, το οποίο, ως είθισται, το αφιερώνει μια νεκρολογία. Ο Κώστας Κύρρης και ο Βίας Λειβαδάς υπήρξαν φίλοι, σύντροφοι, συνδιαμορφωτές και δάσκαλοι στο μεγάλο ταξίδι για την απελευθέρωση της Κύπρου που κρατάει δεκαετίες και θα συνεχίζεται όσο οι ιδέες του και η βούλησή τους για αγώνα μέχρι τέλους, παρ' όλα αυτά θα είναι παρούσες.

Για τα «Τετράδια» Λουκάς Αξελί

Κώστας Π. Κύρρης (1927-2009)

Ο Κώστας Κύρρης, που απεβίωσε στη Λευκωσία τον περασμένο Ιούνιο υπήρξε ένας από τους σκαπανείς και θεμελιωτές της κυπριακής ιστορίας

γραφίας. Γεννήθηκε στη Λάπηθο, τη μεγάλη κωμόπολη της επαρχίας Κερύκειας, τον Οκτώβριο του 1927. Φοίτησε στο Παγκύπριο Γυμνάσιο Λευκωσίας και στη συνέχεια, στα πέτρινα χρόνια του Εμφυλίου, σπούδασε στην Αθήνα Ιστορία και Αρχαιολογία στη Φιλοσοφική Σχολή, και Αγγλική Φιλολογία. Μεταπτυχιακές σπουδές πραγματοποίησε στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου, στις Βυζαντινές και Ανατολικές Σπουδές, με έμφαση στην Τουρκολογία, και στη Σχολή Ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών.

Ως φιλόλογος καθηγητής δίδαξε στη Λευκωσία και στο Ελληνικό Γυμνάσιο Αμμοχώστου, στις παραμονές και κατά την εποχή του αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α. Στην Αμμόχωστο απέκτησε δεκάδες αγαπημένους μαθητές, γνώρισε την κατοπινή σύζυγό του, φιλόλογο Ελένη Λεοντιάδου, μικρασιατικής καταγωγής, και συγκέντρωσε υλικό για τη συγγραφή ενός εξαιρετικού βιβλίου για την ιστορία του Γυμνασίου της πόλης.

Εργάστηκε στο Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών Κύπρου από την ίδρυσή του (1962), στο οποίο διετέλεσε διευθυντής (1981—1987). Άφησε τεράστιο δημοσιευμένο έργο, το οποίο είναι δύσκολο να αποτιμηθεί σε ένα σύντομο άρθρο. Ήταν ένας από τους ελάχιστους Κύπριους διανοούμενους που μελετούσε συστηματικά και αναδείκνυε επιστημονικά το ρόλο της Τουρκίας στην κυπριακή ιστορία. Πολύγλωσσος, ουμανιστής, βαθύτατα και συνειδητά διαλεκτικός, προοδευτικός στην πράξη, ήταν μια αστείρευτη κιβωτός γνώσης και ένας ενσυνείδητος και φιλικρινής αντικατοχικός αγωνιστής.

Στην προσωπική και οικογενειακή του ζωή δοκιμάστηκε από ανείπωτες τραγωδίες. Σε παιδική ηλικία, στη Λάπηθο, πέρασε μια βαριά ασθένεια, που επηρέισε τις φωνητικές του χορδές. Στα τελευταία χρόνια βιάδιζε και έγραφε με δυσκολία, ενώ το πρόβλημα με τη φωνή του επιδεινώθηκε. Κήδεψε, κατά σειρά, τη σύζυγό του και τα δυο παιδιά του, Αλκίνοο και Γιάννη – Αρίωνα, τον δεύτερο μερικούς μήνες πριν από το δικό του θάνατο, στην περίοδο της τελευταίας μεγάλης δοκιμασίας με την υγεία του.

Μέχρι τους τελευταίους μήνες της ζωής του δεν σταμάτησε να παρεμβαίνει καταπόνητα σε δημόσιες εκδηλώσεις, διαλέξεις, ραδιοφωνικές εκπομπές και να συμβουλεύει τους νεότερους ερευνητές ενώ, εκτός από τις επιστημονικές του εργασίες, κείμενά του φιλοξενήθηκαν, κατά καιρούς, σε «περιθωριακά έντυπα», οικίλων αποχρώσεων. Από τις παρεμβάσεις του στο δημόσιο βίο, ο ίδιος ξεχώριζε το άρθρο του στην εφημερίδα «Κύπρος» στις 27 Ιανουαρίου 1964, με τίτλο «Να φωνάξουμε τη Ρωσία», με το οποίο ζητούσε την επιδίωξη της σοβιετικής μπλοκής στο Κυπριακό, ως αντίπαλου δέους, αλλά και την αρθρογραφία του, τον Σεπτέμβριο του 2000, που υποστήριζε ότι ο Ραούφ Ντενκτάς είχε φραγκοεραϊκή καταγωγή. Σημειώνουμε, επίσης, τις συνεχείς εκκλήσεις του για τη δημιουργία επιστημονικού επιτελείου από ειδικούς για την παροχή τεχνογνωσίας και συμβουλών στην κυπριακή κυβέρνηση για την άσκηση της εξωτερικής της πολιτικής.

Έγραψε πολλά βιβλία και δεκάδες άρθρα σε ελληνικά και διεθνή επιστημονι-

κά περιοδικά και πήρε μέρος σε πλήθος συνεδρίων. Το εύρος του έργου του καλύπτει την περίοδο από το Βυζάντιο μέχρι τη σύγχρονη εποχή, για ένα μεγάλο φάσμα ενδιαφερόντων: ιστορία, εκδόσεις πηγών, αισθητική, ποίηση, θέατρο, φιλολογική κριτική, μουσική, κ.ά. Από τα βιβλία του ξεχωρίζουμε τα *Ιστορία της Μέσης Εκπαιδύσεως Αμμοχώστου 1191-1995*, ιδίως δε του *Ελληνικού Γυμνασίου Αμμοχώστου (1967, 2005)*, *Peaceful Co-existence in Cyprus under British Rule (1878-1959) and after Independence. An Outline, Κύπρος, Τουρκία και Ελληνισμός. Θεσμοί, δομές, σχέσεις, προβλήματα (1980)*, *Η εξωτερική πολιτική της Τουρκίας. Καταγωγή, μέθοδοι, χαρακτηριστικά (1991)*, *History of Cyprus (1996)* και την ποιητική συλλογή *Ανατομία. Αιρετικά αντιποιήματα (1987)*. Για την τοπική ιστορία σημαντική συμβολή αποτέλεσε και η έκδοση το περιοδικού «Χρονικά της Λαπήθου» (1970-1981), όπου ο Κ. Π. Κύρρης συγένητρωσε και διέσωσε πλήθος πηγών για την ιστορία της κατεχόμενης από το 1974 επαρχίας Κερύνειας και, ειδικότερα, της γενέτειράς του.

Μια από τις ιδιοτυπίες του έργου του είναι η πλημμυρίδα πληροφοριών και παραπομπών που χαρακτηρίζουν τις περισσότερες δημοσιεύσεις του, σε ένα είδος «δημιουργικής αταξίας» ενός συγγραφέως που είχε υπόβαθρο και κατάρτιση ανάλογο με τους μεγάλους λόγιους του 19ου αιώνα. Έγραφε ο ίδιος στον πρόλογο της *Ιστορίας της Μέσης Εκπαιδύσεως Αμμοχώστου*: «Δεν θα ήτο δε ίσα δύσκολον να εξεύρη τις σημεία εις τα οποία θα ηδύνατο να μεμφθή την συγκρίτησιν και συσχετίσιν κειμένου και υποσημειώσεων, διότι υποσημειώσεις τινές θηδύναντο εξ ίσου να υπαχθούν εις το κείμενον και αντιστρόφως.»

Από τις καίριες διαπιστώσεις του για την Τουρκία απομονώνουμε εδώ ένα απόσπασμα από το *Επίμετρο στην εργασία του για την εξωτερική πολιτική της γείτονος (1991)*: «Η νέα ταυτότητα όπου αναπόδραστα οδηγείται η Τουρκία δε μπορεί να απέχη πολύ από μια ομοσπονδιακή δημοκρατική δομή, με σύνταγμα που να παρέχη πλήρεις ελευθερίες και δικαιώματα για όλους τους κατοίκους της μεγάλης, ιστορικής αυτής χώρας. Αντί να προβάλλουν την τεχνητή ομοσπονδία ως λύση σ' ένα νησί, την Κύπρο, οι Τούρκοι ας την δοκιμάσουν, και δεν ημπορούν να αποφύγουν να την δοκιμάσουν (...) στην ίδια τους τη χώρα, όπου αναδίδεται φυσιολογικά ως η δικαιότερη, λογικώτερη και επωφελέστερη λύση για όλους τους Τούρκους. (...) Φυσικά, ας τονισθή και πάλιν, μια τέτοια πορεία απαιτεί υπέρβαση των καταπιεστικών δομών της τουρκικής κοινωνίας και οικονομίας, θέλει ρέκτες ηγέτες, τολμηρούς, ανιδιοτελείς και μελετημένους οραματιστές. Απαιτεί ένα ή περισσότερους Κεμάλ Αταττούρκ κατά πολύ μεγαλύτεροι στο ανάστημα από εκείνον, χωρίς τις ρατσιστικές και δεσποτικές αντιλήψεις εκείνου, πραγματικούς ανακαινιστές και όχι συνεχιστές της οθωμανικής καταπίεσης, όπως εκείνος.»

Ο Κώστας Π. Κύρρης δεν αξιώθηκε, δυστυχώς, την αναγνώριση που δικαιούνταν από τον κυπριακό μικρόκοσμο, γεγονός που τον πίκραινε, ειδικά μετά τη ίδρυση πανεπιστημίων στον τόπο του, μια ίδρυση την οποία είχε προτείνει ο ίδιος από τη δεκαετία του 1950. Ζούσε στην Αγλαντζιά, «σε ένα σπίτι που πήγαινε

να γίνει βιβλίο», ιδιόρρυθμα και αντισυμβατικά, αδιαφορώντας για τα εγκόσμια αγαθά, τον τρόπο ζωής του «σύγχρονου Κύπριου», την «υπεροψίαν και μέθην» της κοινωνίας μας, την έπαρση της «νέας ιντελιγκέντσιας». Η ζωή του ήταν τα δεκάδες χιλιάδες βιβλία του. Η Κύπρος, η αγωνία του, τον έπνιγε όπως κι η φωνή του. Το 1994 είχε γράψει πικρά σε ένα ποίημά του στο περιοδικό «Αιολικά Γράμματα»:

Όλα τα εδέχθη γελώντας,
 Πολύ ευτυχής που του εδόθηκε ένας ρόλος.
 Επιτέλους ήταν τώρα κάτι στο σύστημα.
 Κανένα κόμμα δεν του είχε προσφέρει κάποιον ρόλο
 Μόνο έβροσκε πάντοτε πειθήνιος
 Με το υπόλοιπο κοπάδι στα πληκτικά λειβάδια με το ανούσιο
 πλαστικό χορτάρι.
 Minucio Felice, βιαστής, δολοφόνος, λαθρέμπορος
 Χίλιες φορές καλύτερα από ναυαγός
 Με τρυφερά συναισθήματα
 Και άβουλη μαριονέττα
 Των κομμάτων.

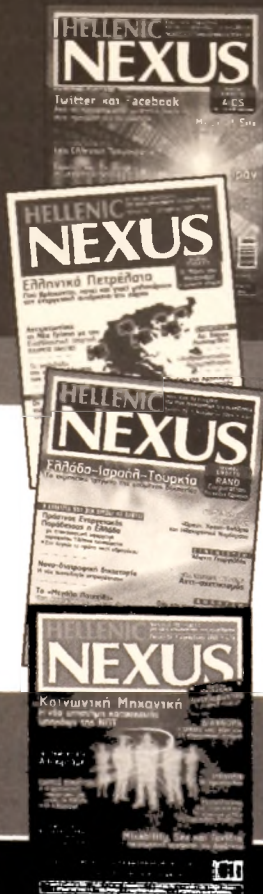
HELLENIC Περιοδικό για τους
 επαναστάτες της συνείδησης

NEXUS

ΚΟΡΥΦΑΙΟ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΟ • ΓΕΩΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ
 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ • ΝΕΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΑΞΗ
 ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ • ΟΛΙΣΤΙΚΗ
 ΙΑΤΡΙΚΗ • ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ • ΑΝΕΞΗΓΗΤΟ

ΣΤΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

Βίας Λειβαδάς (1934-2009)

Ο Βίας Λειβαδάς, που απεβίωσε στη Λευκωσία τον περασμένο Σεπτέμβριο, ύστερα από πολύμηνη ασθένεια, γεννήθηκε στη Βατυλή της επαρχίας Αμμοχώστου, το 1934. Αποφοίτησε από το Ελληνικό Γυμνάσιο Αμμοχώστου, το σχολείο που ανέδειξε μαθητές όπως τον Γρηγόρη Αυξεντίου, τον Πετράκη Γιάλλουρο, τον Κυριάκο Μάτση, τον Φώτη Πίττα, τον Ηλία Παπακυριακού, τον Ποναγιώτη Τουμάζο, και έδωσε περισσότερους ήρωες στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α. από κάθε άλλη περιοχή της Κύπρου. Μυήθηκε και ο ίδιος στην Ε.Ο.Κ.Α. και πρόσφερε τις υπηρεσίες του στον τομέα Λευκωσίας και στην αντάρτικο, όμως συνελήφθη και καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη. Μαζί με άλλους βαρυποινίτες πολιτικούς κατάδικους, τον Φεβρουάριο του 1957 μεταφέρθηκαν στη Βρετανία για να εκτίσουν εκεί την ποινή τους. Κρατήθηκε στις φυλακές Wormwood Scrubs του Λονδίνου, και τον Σεπτέμβριο του 1957 μεταφέρθηκε, με άλλους 9 συναγωνιστές του στις φυλακές Wakefield του Yorkshire, με πόλη κοντά στο Leeds. Ανάμεσα στην ομάδα των συγκρατούμενων του ήταν και οι Ρένος Κυριακίδης, Νίκος Σαμψών και Γιώργος Σκοτεινός,

Στις βρετανικές φυλακές οι Κύπριοι κρατούμενοι, και ειδικότερα ο Βίας Λειβαδάς, ανέπτυξαν στενές φιλικές σχέσεις με Ιρλανδούς συγκρατούμενους του στελέχη του Ιρλανδικού Δημοκρατικού Στρατού (Ι.Ρ.Α.). Κατέστρωσαν μαζί σχέδια αποδράσεων και κοινής επαναστατικής ανταποικιακής - αντιιμπεριαλιστικής δράσης, ενώ οι Ιρλανδοί σύντροφοί τους, εντυπωσιασμένοι από τις επιτυχίες της Ε.Ο.Κ.Α. ζήτησαν να διδαχθούν από τους Κύπριους έγκλειστους, βασικά στοιχεία της ελληνικής γλώσσας. Για τις εν πολλοίς άγνωστες πτυχές αυτής της κυπροϊρλανδικής προσέγγισης και συντροφικότητας, που επηρέασε καθοριστικά πολλούς από τους Κύπριους φυλακισμένους στις πολιτικές τους διαδρομές μεταπελευθερωτικά, ο Βίας Λειβαδάς έγραψε ένα πολύτιμο βιβλίο με τις αναμνήσεις του, με τίτλο *Κύπριοι και Ιρλανδοί πολιτικοί κατάδικοι στις φυλακές της Αγγλίας, 1956-1959. Μια διεθνής πτυχή του Αγώνα* (Λευκωσία 2007).

Μετά το τέλος του απελευθερωτικού αγώνα ο Β. Λειβαδάς σπούδασε στην Αθήνα, Οικονομικά στην Α.Σ.Ο.Ε.Ε. και συνέχισε τις μεταπτυχιακές του σπουδές στο Πανεπιστήμιο του Birmingham, στη Διοίκηση Επιχειρήσεων. Στη διάρκεια των σπουδών του στην Αθήνα πρωταγωνίστησε στο φοιτητικό κίνημα το 1962-1964. ενώ υπήρξε πρόεδρος του φοιτητικού συλλόγου της Α.Σ.Ο.Ο.Ε. για

δύο θητείες, ιδρυτικό μέλος και μέλος του πρώτου συμβουλίου της Ε.Φ.Ε.Ε. και μέλος της Ε.Δ.Η.Ν., το 1965. Το 1964 υπηρέτησε εθελοντικά στην Κυπριακή Εθνοφρουρά. Στα χρόνια της δικτατορίας των συνταγματαρχών, από την Κύπρο, όπου είχε επιστρέψει, βοήθησε ενεργά την κυπριακή «Επιτροπή για Αποκατάσταση της Δημοκρατίας στην Ελλάδα» και ανέπτυξε αντιχουντική δράση. Στο κείμενο που υπέγραψαν μερικές δεκάδες Έλληνες Κύπριοι στις 22 Απριλίου 1967, οι οποίοι ανήκαν σε διάφορους πολιτικούς χώρους και εξέφραζαν την αγανάκτησή τους για την επιβολή της δικτατορίας, η υπογραφή του οικονομολόγου Βία Λειβαδά ήταν η ενδέκατη, με πρώτη του διευθυντή του περιοδικού Κυπριακά Χρονικά», Τάκη Χατζηδημητρίου.

Από το συγγραφικό έργο του Λειβαδά σημειώνουμε τα βιβλία *Αντίστροφη πορεία* (Λευκωσία 1986), *Πορεία προς την Αμμόχωστο* (Αθήνα 2001) και *Δικαίωμα στο όνειρο* (Λευκωσία 2006). Μαζί με τον συναγωνιστή του στην Ε.Ο.Κ.Α., Γιάννη Σπανό, και τον υπογράφωντα εξέδωσαν (Λευκωσία 2004) το *Η εξέγερση του Οκτώβρη του 1931 (Τα Οκτωβριανά)*, όπου ο Βίας Λειβαδάς ήταν ο συγγραφέας του μεγαλύτερου μέρους του βιβλίου. Με αυτή τη συνεργασία, μου δόθηκε η ευκαιρία να τον γνωρίσω καλύτερα. Τον χαρακτήριζε σπάνια ωριμότητα, νεανικό σφρίγος και φοβερή θέληση, ενώ διέθετε σπάνια οργανωτικά χαρίσματα. Στην ανάλυσή του για τα «Οκτωβριανά» του 1931 προχώρησε σε αρκετά αξιοπρόσεκτα συμπεράσματα που θα ζήλευαν και επαγγελματίες ιστορικοί. Μετά την έκδοση του βιβλίου πρωτοστάτησε στην προσπάθεια ανέγερσης μνημείου για τους νεκρούς της οκτωβριανής εξέγερσης, τα αποκαλυπτήρια του οποίου τέλεσε το 2007 ο τότε πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, αείμνηστος Τάσος Παπαδόπουλος.

Στην κυπριακή πολιτική σκηνή, ο Βίας Λειβαδάς ακολούθησε τις επιλογές του Βάσου Λυσσαρίδη. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Ε.Δ.Ε.Κ. και για σειρά ετών μέλος της Κεντρικής Επιτροπής και του Πολιτικού Γραφείου του κόμματος. Ήταν, παράλληλα, δραστήριο μέλος των «Συνδέσμων Αγωνιστών» της Ε.Ο.Κ.Α. και πρόεδρος του Συνδέσμου Πολιτικών Καταδίκων Ε.Ο.Κ.Α. Προικισμένος με οξύ πολιτικό αισθητήριο, δραστηριοποιήθηκε στην περίοδο του δημοψηφίσματος του Απριλίου του 2004 και ανέπτυξε έντονη δράση εναντίον του «Σχεδίου Ανάν», συμμετέχοντας στην «Κίνηση για το ευρωπαϊκό μέλλον της Κύπρου». Υπήρξε μέχρι το τέλος της ζωής του ένας συνεπής δημοκράτης αγωνιστής και πατριώτης, και μια ξεχωριστή περίπτωση στην κυπριακή πολιτική ανθρωπογεωγραφία, έχοντας να επιδείξει συνεχή ενεργή παρουσία στους εθνικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς αγώνες από το 1955 μέχρι τον θάνατό του. Παρά την επώδυνη ασθένειά του, που τον κατέβαλε τελικώς, συνέχισε μέχρι το τέλος της ζωής του να αγωνιά για τον τόπο, να ορθογραφεί τακτικά για το Κυπριακό και να δίνει μαχητικά το παρόν του σε διάφορες αντικατοχικές εκδηλώσεις. Η ρωνή του, η σκέψη του και η αγωνιστικότητά του, θα λείψει όχι μόνο σε μας, αλλά και σε όλη την Ελλάδα.